

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 19. marca 1884.

O b s e g: Praktična vinogradska orodja. — O pridelovanji hmelja. — Kmetijske novice in izkušnje. — Vprašanja in odgovori. — Nekaj o izreji telet. — Obrtniške razstave. — Dedinsko pravo pri kmetijskih posestvih. — Knezo-nadškof dr. Andrej Golmajer. (Dalje.) — Govor poslanca grofa Clam-Martinitica v državnem zboru 25. januarija 1884. proti vpeljavi nemškega jezika za postavno-državni jezik. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Praktična vinogradska orodja.**

Spisal R. Dolénee.

Vsakemu praktičnemu kmetovalcu je do dobrega znano, da je kakovost, kakor tudi kolikost dela, kate-rega si upa delavec pri prekopavanji in premetavanji zemlje v gotovem času izvršiti, odvisna ne le od drugih okoliščin — kakor kamnitosti sveta, jakosti delalca itd. — temveč eminentno tudi od dobre orodja, katero on rabi. Dobrota orodja odvisna je pa zopet od dveh pogojev, namreč v prvo od prave konstrukcije ali prave osnove prave sestave orodja, in v drugo — to pa se vé da le do gotove mere — od velikosti, oziroma teže orodja samega.

No, v kmetijstvu zahteva pa ravno trtorejstvo ali vinogradarstvo največ prekopavanja in premetavanja zemlje, in to osobito pri napravi novih zasaditev, novih vinogradov. Ako se hoče namreč vinograd tako na novo zasaditi, da bodo trte dolgo in dobro, to je, plodno vspevale; prekopati se mora v to namenjeni svet čez in čez meter globoko. Vse, kar je manj, je igrača. Za tako globoko prekopavanje, katero Nemci s tujim izrazom „Rigolen“ nazivajo, pa tudi za redna vsakoletna dela po vinogradih, kakor za okopavanje, grabenčanje, pletev trt itd., treba pa je posebnega orodja. Prekopavanje za nove vinogradske zasaditve je pa drago, jako drago delo, in tistemu, kateri ga misli izvršiti dati, ne more nikakor vse eno biti, s kakim orodjem delalci delajo; to osobito po tem ne, ako se delo v lastni režiji — na dnino — in ne v akordu vrši. Pa tudi vsakoletno obdelovanje vinogradskega sveta je prilično drago delo, in tudi ono zahteva, da se ga v gotovem času zadosti in dobro opravi, pred vsem pa pravega orodja.

Pripoznati zamorem, da so mi orodja, kakoršna se po avstrijskih trtorejskih deželah, bodi-si za nove zasaditve, bodi-si za opravljanja vsakoletnih vinogradskih del v rabi, baš do dobrega znana, toda na tako praktično orodje, kakor se v vipavski dolini in na so-sednjem Primorskem nahaja, nisem nikjer našel. Da, v nekaterih vinogradskih deželah, pred vsem pa na Dolenjskem, potem pa skoro ne manj na Štajarskem, Hrvatskem itd. opazoval sem vinogradska orodja, ka-

tera za opravljanje vsakoletnih vinogradskih del, posebno pa še za globoko prekopavanje sveta v namen novih zasaditev vinogradov nikakor do dobrega uslužljiva niso, katera uže skoro — v primeri k delu, za katero imajo služiti — na igrače mejé. To pa zato, ker niso prave konstrukcije, prave oblike, posebno pa še tudi za to, ker niso k delu, za katero imajo služiti, in tudi ne k sili, katero lahko delalec razvija, v nikaki pravi primeri, pravi teži. Na Dolenjskem, Štajarskem, Hrvatskem vidi se lahko za nove zasaditve vinogradov namenjeni svet z ravno tistim orodjem prekopavati, s katerim se trte vsako leto okopujejo, k večem da se mu lohak krampiček pridruži. To pa le tam, kjer je svet le nekoliko kamnit, kajti sila kamnitega se ali niti ne prekopuje, ali pa le tako, da se kamenju izogiblje. V istih deželah je pa tudi slučajno, da se vsakoletna vinogradska zemeljna dela z ravno istim orodjem opravljajo, s katerim se krompir sadi ali pleve, osiplje itd. In vendar kak velikanski razloček je, ali bi vsaj moral biti med saditvijo in pletvijo krompirja in pa grabenčanjem trt, okopavanjem trt itd.? Namenu dela, nezadostljivo orodje imeti more pa le to posledico, da se delo znabiti sicer res da še hitro, toda slabo opravlja, in to v tem večo škodo gospodarju, čim porednejši je svet, in čim dražji so delalci.

Vipavec je v položaju najtežji soldanasti (laporasti) vinogradski svet razdelovati in obdelovati, kateri je vrh tega še prav na gosto s kamenjem prevlečen. Vsled tega je on primoran, se le dobro konstruiranega in prilično težkega orodja posluževati. In taka so njegova orodja, zato je pa tudi delo, katero ž njimi opravlja, izdatno po času, ne manj pa tudi temeljito po kakovosti. Na Dolenjskem in Štajarskem našel sem nasprotno le tako zvano „rovnico“ in „matiko“ po vinogradih v rabi in še to tako nerodno v obliki, posebno nasadu, in tako lahko, da se pač skora odrastlemu, količkaj junaškemu delalcu čisto nič ne pristoja. Res, da ni tam tako hud svet, kakor v Vipavi, pa pri vsem tem zahteva vinogradarstvo vendar le drugačno boljši orodje, kajti drugači tudi delo pravo biti ne more in v resnici tudi nikakor ni. Oporekati se mi utegne, da na Dolenjskem tudi ženske vinogradska dela opravljajo, in da mora zaradi njih orodje bolj lahko biti. No, na to se ne more družega reči, kakor — žalibog! da je temu tako.

Prvi pogoj napredku dolenskega, štajarskega itd. vinogradarstva je temeljitejša obdelovanje zemlje, osebno globoko prekopavanje pri zasaditvi novih vinogradov. V to dosego treba je boljšega orodja, treba vipavskega vinogradskega orodja vpeljati, in v ta namen jih bodem v prihodnji številki s podobo in popisom pojasnil.

(Dalje prih.)

O pridelovanju hmelja.

Hmelj (*Humulus Lupulus*) je rastlina z ločenim spolom ter vsako leto na novo iz korenine ovijače požene; pomnožuje se le s sadikami ženske rastline. V glavnem razločujemo dve vrsti hmelja, in sicer zgodnjega in poznega. Vsled razne lege, obdelovanja in zemlje nastalo je iz teh dveh še veliko družih sort, med katerimi se kot najbolje imenuje „rudeči, pozni hmelj iz Žateča“.

Hmelj ljubi solnčnat kraj, nekoliko viseč in obrnjen proti poldanski strani; pred mrzlim vetrom naj bo primerno zavarovan. Zemlja za hmelj mora biti globoka, sveža, ilovnato-peščena ali pa glinasto-peščena ter zmešana nekoliko z apnenikom. Nizko ležeča zemljišča v dolinah ali zemljišča v bližini meglenih pokrajin za pridelovanje hmelja so neprimerna.

Prvo delo pri napravi novega hmeljišča je 50 do 70 centim. globoko prekopanje zemljišča, tako, da pride rodovitnejša zgodnja plast zemlje pod mrtvo spodnjo plast. To delo se najbolje izvrši še pred zimo. Naslednje delo je, zaznamovati prostore, kodar se bodo sadike posadile, in sicer tako: Določijo se z vrstico vrste, katere so ena od druge 1 $\frac{1}{4}$ do 2 m. oddaljene, v teh vrstah se pa prostori za sadike v enaki daljavi eden od drugega določijo. Najboljša širjava med vrstami in ravno tako med sadikami v vrsti je 160 cm. Na tako zaznamovanih prostorih izkopljejo se 65 cm. globoke in 95 cm. široke jame. V te jame pride spomladi, ko se hmelj sadi, dober gnoj ali kompost, na-nj dobra prst in potem sadike. V vsako jamo pridejo po tri sadike; vsade naj se pa tako napošev, da so spodaj 15—18 cm. ena od druge, zgoraj pa da se bližajo ena drugi; potem naj se pokrijejo s zemljo in naj se jim dajo prvo leto 2—2 $\frac{1}{2}$ m. visoki količki ali prekle, na katere se prvo leto ovijači privezujejo.

Novo nasajeni hmelj se prvo poletje po dvakrat okoplje; prvokrat, ko so poganjki 20 cm. dolgi, drugokrat pa 4 do 5 tednov pozneje. Pri drugem okopavanju se hmelj tudi osiplje; tačas se sme med hmelj repo, zelje ali kaj tacega saditi, se ve da ne preveč na škodo mlademu hmelju. V jeseni se mlademu hmelju pognaniki 30 cm. nad zemljo odrežejo, ter se mora posebno v mrzlih krajih z gnojem pokriti. Sicer je tako pokrivanje povsodi dobro, ker hmelj krepí in ga stanovitejšega stori.

Za drugo leto treba je preskrbeti drogov, na katere se ima hmelj ovijati. Drogi so najdražji objekt hmeljarstva; oni morajo biti toliko daljši, kolikor bolj rodovitna je zemlja. Navadna, povprečna dolgost je 7 do 8 $\frac{1}{2}$ metrov.

H visoki ceni teh drogov pride še obrabljanje z vsakoletnim naoščenjem (špičenjem) trhlenenje itd. tako, da je drog v 10 letih odslužil. V novejšem času se je že z vspehom jelo nadomestovati drage droge z dratom, ki je na kolih napeljan.

Ko je mladi hmelj prvo zimo prestal, prične se meseca aprila ali maja družega leta odkopovanje rastlin do korenin, katere se popolnem odkrijejo. Odrežejo se vse mlade poganjke, vse zgornje postranske korenine in suhi prejšnjoletni ostanki ovijač. Pusti se

samo en glavni poganjek, ali k večem pri prav močnih rastlinah dva. Spodnje glavne korenine se tudi vse pusté. Prav dobro je o priliki tega dela vsaki rastlini eno lopato komposta pridjati in potem še le z zemljo pokriti. Vsako tretje leto se hmeljišče popolnem gnoji; računi se na hektar 35 vozov po 10 met. stotov gnoja.

Pri obrezovanju od tretjega leta naprej pustita se ravno tako 1—2 poganjka, katera se v visokosti 1 metra k drogu privežeta; privezuje se zmirom od desne na levo okoli droga. Meseca maja, junija in julija se hmelj dva- do trikrat okoplje in ospe, vse stranske poganjke iz korenin se mu porežejo ter je paziti treba, da se ostalim ovijačam vrhi ne polomijo ali odtrgajo.

(Dalje prihodnjich.)

Kmetijske novice in izkušnje.

Kateri oves je najboljši?

Janez Vidovič, posestnik v Sobotincah na Štajerskem, piše v „Slov. Gosp.“: Tri leta delam poskušnje z različnimi sortami ovsa. Skušnje sedaj kažejo, da je navadni naš oves gledé na rast, rodovitnost, zbirčnost zastran zemlje veliko boljši, nego kanadiški in ligovski. Vendar sibirski oves presega vse: močno rodi, zadovoljen je z vsako zemljo, dozori uže v drugi polovici julija, oral dá 40 do 50 vaganov. Leta 1879. pognojil sem njivo, peščavo ilovico, repi, l. 1880. posejal ječmen in deteljo, ki je dala l. 1881. tri košnje, l. 1882. bila je tam zimska rž, potem ajda in naposled na $\frac{1}{2}$ oralu sibirski oves lastnega pridelka. Pridelal sem mnogo lepe slame in 25 vaganov stare mere zrnja, ki je težko in ječmenu podobno. Zanesljivo seme se dobi v Gradci pri semenorejski štaciji grofa Attemsa in veljá 100 kilogramov (blizo 3 vagane) 20 gold. brez žaklja in vozine.

Da se malta od sten v hlevu ne kruši,

primeša se malti precej veliko saj iz peči ali pa dimnika, s tem se odkruščenje zapreči, in tako stene lične obdrži.

Da se grahovo seme v zemlji pred mrčesi obvaruje,

namoči se ga nekoliko ur pred setvijo v vodi, kateri so primešane saje ali pa še bolje aloja (katera se v apoteki dobi.) Zrna se nasrkajo nekoliko vode, zato raje izkalijo, grenkota sáj ali aloje jih pa varuje pred mrčesi.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 8. Kateri guano je najboljši za senožeti? (Al. L. v Postojni.)

Odgovor. Guano se za gnojenje senožet nikdar ne rabi, deloma zaradi tega ne, ker je predrag, deloma pa zato, ker one gnojilne tvarine, katero ima guano v sebi, nikdar senožeti v toliki meri ne primanjkujejo, da bi jih bilo treba posebno pomnoževati, ali pa jih lahko, kakor na pr. kali, dušec, na drug ceneji način pomnožimo. Za gnojenje senožet je posebno dober kompost, kateri je dobro predelan in pomešan z gnojnico iz stranišč. Dober gnoj za senožeti je dalje gnojnica iz hleva, pepel, mavec, apno itd. Vspeh gnojenja z dobrim kompostom se vzdrži več let, gnojnice, pepela, mavca, apna pa le eno leto.

Vprašanje 9. Kaj je bolje, krompir na gnojeno njivo ali na negnojeno saditi? (P. v Št. V.)

Množina in sestava mleka je od raznih razmer odvisna. Nekatera plemena ali krave dajo več, druga manj mleka; to pleme ima bolj sladko, ono bolj tolsto mleko; krma in zdravje krave vpliva na kolikost in kakovost mleka itd.

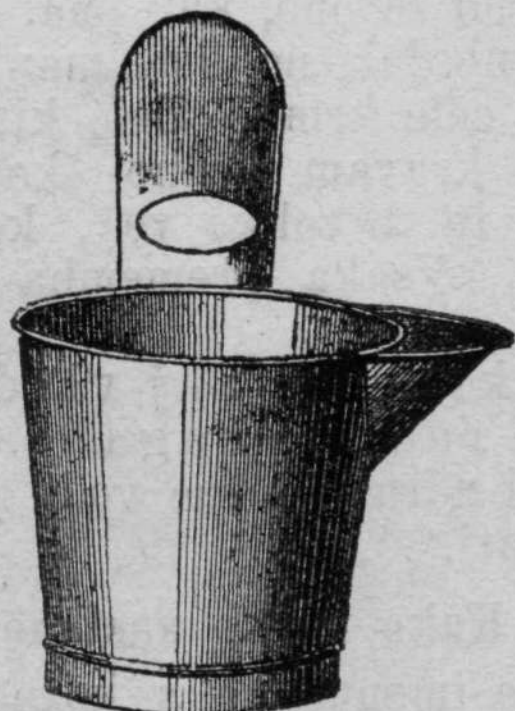
3. Molža.

Pri molži naj bode vedno vse snažno, bodi-si oni, ki molzejo ali njihova obleka, bodi-si posoda ali krave, katere se molzejo. Pred vsako molžo mora se kravam celo vime in seski z mlačno vodo oprati. S kravami je pri molži treba lepo delati; surovost ima nasledek, da krave mleko pridržujejo ter mleko izgubavajo. Najbolje je na dan trikrat pomlestiti, in sicer med krmenjem. Važno je, da se krave čisto pomolzejo; slabo pomolzene krave izgubavajo od dneva do dneva bolj mleko; razun tega ima pa zadnje mleko v vimenu do osemkrat več toščobe, kot prvo namolženo. Gledati je na osebe, katere molzejo, da tega dela ne opravljajo prav leno; ker je molža posebno večih krav, otrudljiva, izbere naj se močne dekline. Oseba, katera molze, naj sedi; vsled vtrudljivega čepenja, kakor je v nekaterih krajih navadno, zgodi se, da se krave le površno pomolzejo in prikažejo se gori navedeni slabi nasledki.

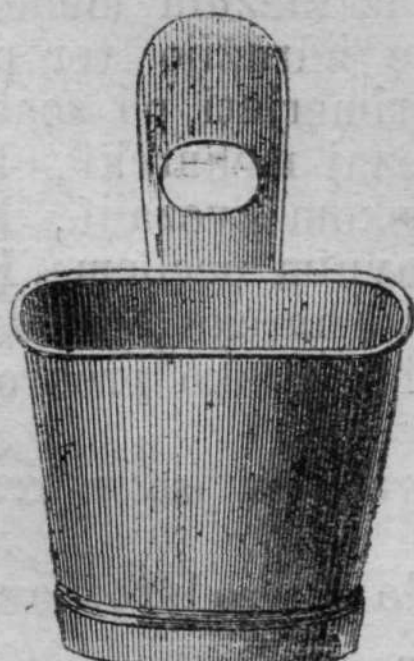
Posoda, katera se pri molži rabi, mora biti z največjo natančnostjo osnažena. Posebno na leseno treba je največjo pozornost obračati; priporoča se jo vsaj vsak teden enkrat v apneni vodi skuhati. Čistost in snaga se najlože obdrži, ako so žeharji iz ploščevine. Res, da so taki žeharji dražji, pa so bolj trpežni, pripravnejši in se laže osnažijo, tako da ima oni, ki si jih omisli, še dobiček. Podoba molžnih žeharjev je različna, najnavadnejša je ona v podobi 1, žehar pod. 2 je ravno takošen, le da ima tudi lij. Žehar pod. 3 je podolgasto okrogel, ter ima to prednost, da se lože pri molži med nogami drži. Ako se od žeharja velika osebina zahteva, priporoča se oni v podobi 4.

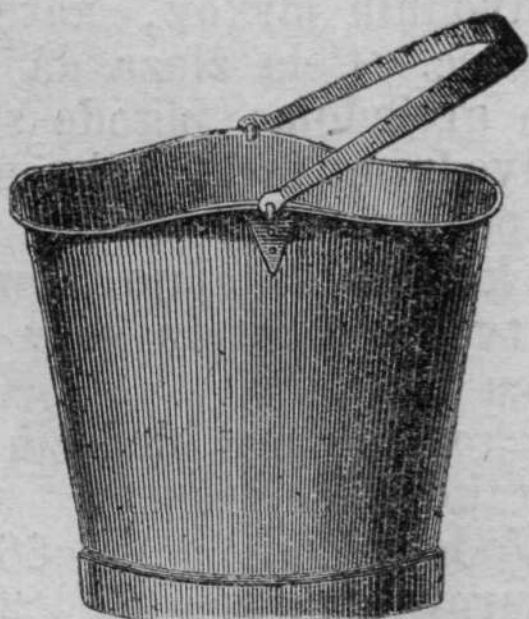
Pod. 1.

Pod. 2.

Pod. 3.

Pod. 4.

Vsi tu navedeni žeharji dobijo se pri Kleiner & Fleischmann-u v Mödlingu pri Dunaji iz jeklene plo-

ščevine narejeni v raznih velikostih, od 3 do 15 litrov držeči za 1 gold. 20 kr. do 3 gold. 20 kr.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnijske razstave.

* Razstava na Dunaji. Niže-avstrijsko obrtno društvo na Dunaji napravi od 24. julija do 12. oktobra t. l. mednarodno razstavo, katere protektorat je blagovolil prevzeti gospod nadvojvoda Karol Ljudevit. V tej razstavi bodo razstavljeni: Stroji za malo obrtnijo, katere goni voda, par, plin, elektrika itd.; dalje vretena, kolesa, jermena, vrvi, verige; stroji in orodje za male obrtnike, in sicer za izdelovanje stvari iz kamna, prsti, ilovice, stekla, kovin, lesa, kosti, rogov, bisernic, želvenine, jantarja, usnja, kož, ščetin, las, peres, papirja, tkanin, mesa, moke, žita, testa, sadja, sladkorja itd. Razstavljeni bodo tudi fizikalni in kemični aparati ter učila za pouk v posamesnih obrtnijskih strokah. Ta razstava ima namen, seznaniti male obrtnike z omenjenimi stroji in orodjem, pospešiti vpljavo teh v mali obrtniji in seznaniti izdelovalce strojev in orodja za malo obrtnijo z obrtniki samimi. Oglasila morajo se vsaj do 1. aprila 1884. l. poslati društvu na Dunaj: „Niederösterreichischer Gewerbeverein in Wien, I., Eschenbachgasse 11). Oglasnice se dobé tudi pri trgovinski in obrtnijski zbornici v Ljubljani, katera radovoljno daje tudi natančna razjasnila o tej razstavi.

Praktična vinogradska orodja.

Spisal R. Dolénc.

(Dalje in konec.)

Najpoglavitejšje vipavsko orodje za prekopavanje sveta v namen zasaditve novega vinograda je pač „pik“ pod. 1. To orodje ima na eni strani trn a) za lom kamenja ali trdega lapora (soldane) opoke, na drugi strani pa za kopanje namenjeno kopalnico b) v podobi dleta. Teža tega orodja znaša — brez roča ali nasada — povprek $7\frac{1}{2}$ do 8 starih funtov, *) in funt stane, kar velja tudi od vseh sledečih orodij, 33 kr. ali staro dvajsetico. Toraj velja tak pik pri fužinarju 2 gold. 47 kr.

Kako izvrstno delo da tak pik v pravih rokah opravlja, to ni moč popisati, to je treba le videti, kedar ga pravi vipavski delavec vihti. Ni potrebno ravno, da bi bil delavec Bog vedi kakošen junak, ki hoče z njim delati; odveč slaboten, se vé da pa tudi ne sme biti. Kaj dosti doprinaša pa k izvrstnosti tega orodja tudi to, da sta trn, kakor tudi kopalnica, proti nasadu ali roču „toporišču“, v pravem kotu nagnjena, ne preveč pod roko, ne preveč od sebe.

Tudi nasad ali toporišče pri tem orodju ni ravno brez pomena. Ta je namreč prvič prave oblike, osobito pa je on drugič v ušesih dobro utrjen, ker ona mu niso okrogla votlina, ampak lepo položno piramidalna, kar velja tudi o vseh sledečih orodjih, razun o lopati. Vipavec izdelava sploh vsak nasad, vsako toporišče na rezivnem stolu, iz klanega lesa, in se ne poslužuje v to vsake bližnje preklje, in to je ravno pravo.

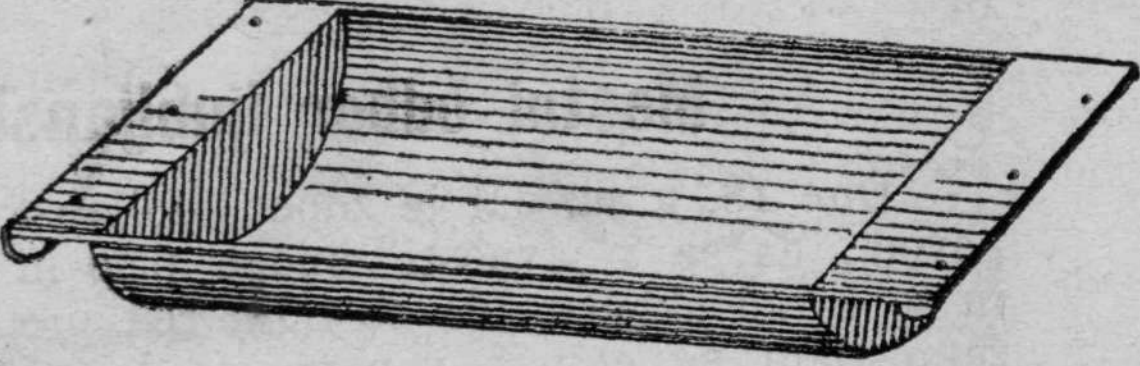
Kar se tiče velikostnih mér pika, so mu te — kakor vsakemu sledečemu orodju — v podobi natanko dodane.

*) Naši fužinarji razumevajo se še vedno najbolje na staro težo. Pis.

Drugo vipavsko vinogradsko orodje kaže *pod. 2.* Ono je tako rekoč pik brez trna, in se izdeluje v popolnem enaki obliki, v dveh velikostih, ali boljši rečeno, v dveh težah. S težo $3\frac{1}{2}$ do 4 funtov služi za vsakoletno okopavanje trt, pa tudi za drugo bolj lahko kopanje, in imenuje se „kopalnica“; s težo 5 do $5\frac{1}{2}$

roka, in približa se torej ž njo kopač lahko trti prav do lubada, magari, ako je tudi več trt na enem in istem mestu blizo skupaj rastečih. Kopalnica se rabi tudi za poljedelska dela, kakor za poravnavanje za plugom itd. Ta kopalnica služi enako dobro v lahkem, kakor tudi prav težkem, kamnitem ali kamenja prostem svetu, in to ravno zato, ker je podobe dleta. Kak razloček je med dovršenim okopavanjem s to kopalnico in pa med onim, dovršenim sè široko dolensko ali hrvaško motiko!

Pod. 5.

Podoba 3. predstavlja čisto navadno na krivem nasadu nasajeno lopato. Sicer je lopata zeló povsod po Avstriji za vinogradska dela nerabljeno orodje in vendar kako izvrstno ne služi za premetavanje — trebljenje — prekopanega drobnega sveta, bodi-si pri zasaditvi novih vinogradov, pri grabenčanju, gnojenju itd.? — Za premetavanje močno kamnitega, ali pa tudi strogo saldanastega, v velikih kosih nakopanega sveta, lopata se vé da ne služi dobro; za to ima Vipavec pa že drugo orodje *pod. 4* in *5*, to je, motiko vipavsko, po italijansko „sapon“ imenovano, in pa lesene ali pa tudi železne „neške“. Sapon in neške opravljata uže dobro delo, toda kjer je le mogoče, posluži naj se delavec lopate, kajti ž njo opravi v enakem času veliko več dela, in to z veliko manjšo težavo.

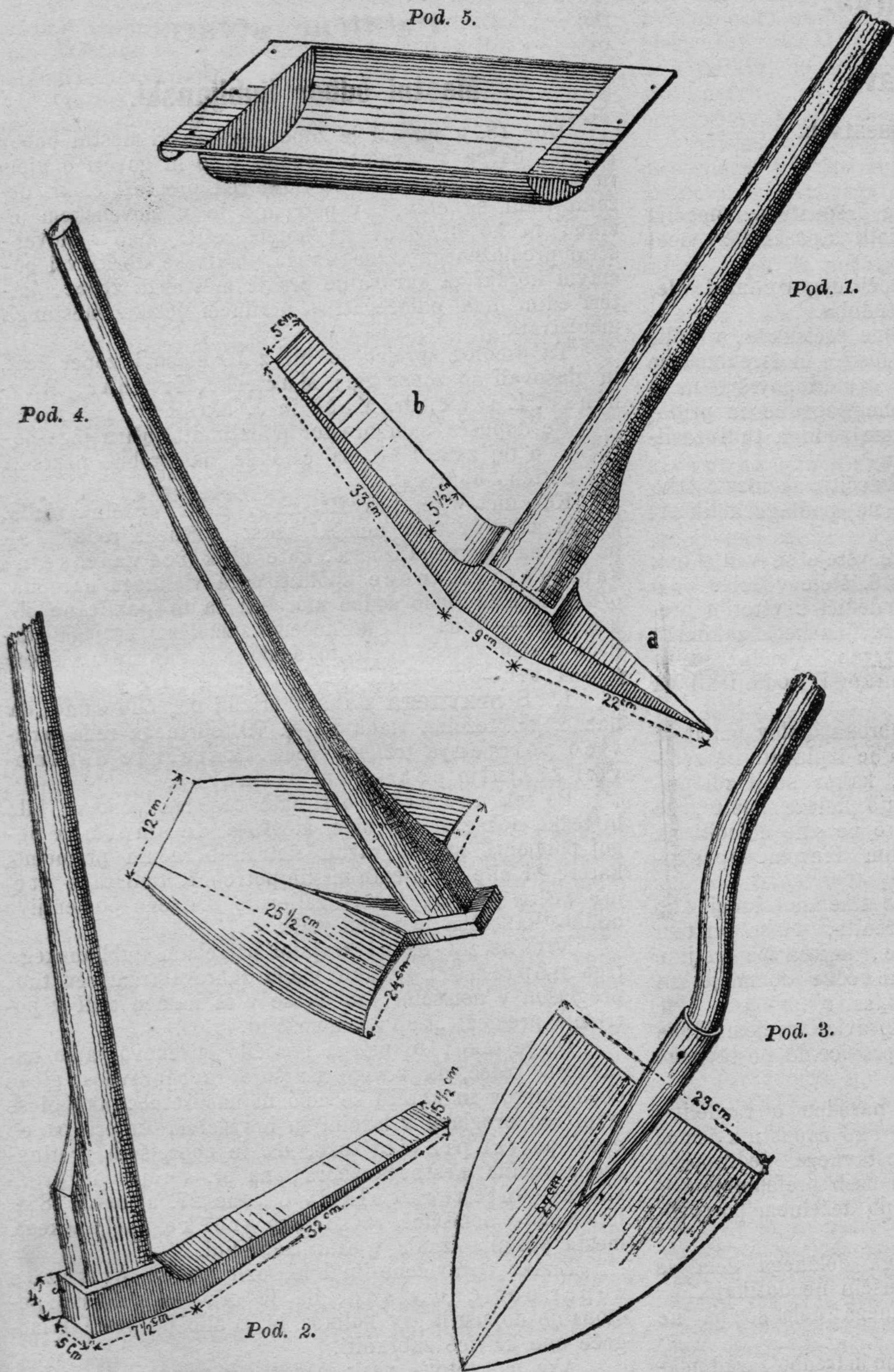
Sapon služi Vipavcu tudi za drugo okopavanje trt, ali tako imenovano pletev in ne manj za razna poljedelska dela. Ako pri kakem orodju velikost in teža dosti izdá, izdá gotovo ravno pri motiki.

Kako smešno je dostikrat videti junaka z majhno, komaj za vrtno porabo zadostno motiko težka dela opravljati. Vipavski „sapon“ zahteva vsled svoje teže in velikosti precej več sile, kakor dolenska motika, vendar ga zamore vsak količkaj dober delavec zmagovati, in kamor se ž njim seže, tam tudi izdá!

Vipavska lopata tehta do $2\frac{1}{2}$ funta, sapon pa le 2 funta. Vse se ve da brez nasada. To bi bila vipavska vinogradska orodja, katere so vse priporočitve vredna.

Da pa orodje samo na sebi še ne izda, to se pač samo ob sebi razumi; tudi človek mora biti po orodju, to je, on mora ž njim delati hoteti, kajti nagajiv, hudoben delavec opravi z najboljšim orodjem ravno tako malo, kakor slab ali pa nevoljen lovec z najboljšo puško.

*

funtov služi pa za globoko prekopavanje bolj kamenje prostega sveta, in zove se „pikon“ ali „štrapaca“. S tako kopalnico je Vipavcu prav lahko mogoče, trte po stari in dobri navadi globoko okopati (pod 20 centimetrov globoko ne okopuje on nikdar trte, in to brez da bi jih moral kaj raniti, kajti ona je le $5\frac{1}{2}$ cm. ši-

Kdor si hoče prav dobro, tukaj popisano vinogradsko orodje omisliti, obrne naj se na gospoda Daniela Godino v Ajdovščini, ali pa do gospoda Furlanija v Peklu pri Dornbergu na Primorskem.

Nova postava.

Dedinsko pravo

pri kmetijskih posestvih.

(Dalje.)

§. 6. Pri razdelitvi zapuščine prepusti se domačija prejemniku, kateri postane dolžnik zapuščine za neobremenjeno vrednost domačije.

§. 7. Vrednost domačije določi dogovor med vdeleženci, kjer pa bi tega ne bilo, sodnija.

Sodnija ima preskrbeti potrebne preiskave, v kolikor je to treba za določitev vrednosti, in izrekoma se imajo porabiti izpiski iz katastra o meri površja in o čistem prinosu, najemne in kupne pogodbe in pripomočniki take vrste. Ako treba, sme sodnija tudi zaslišati izvedenca.

Deželno postavodajstvo sme določiti, da mesto take sodnijske določitve stopi cenitev na podlagi kolikosti katastralnega čistega prinosa.

§. 8. Pri razdelitvi zapuščine všteje se v njo ona svota, katera se prejemniku po §. 6. šteje v dolg.

Razdelitev ta izvrši se med sodediči z vštetim prejemnikom po določenih občnega državlanskega zakonika in prestopnika o neprepirnih zadevah. Vendar pa se ima razdelitev zapuščine vršiti zmiraj pri sodniji ali pa se predložiti sodniji v potrjenje.

§. 9. Ako se stranke gledé obroka, delov plačil in začasnega obrestenja svote, katera je izplačati ne zedinijo, tedaj odloči o tem sodnija, kakor se ji zdi primerno. Proti volji onih, ki imajo deleže dobiti, se obrok za popolno plačilo one svote ne sme določiti na dalj kot tri leta počenši s smrtnim dnevom zapustnikovem.

§. 10. Deželno postavodajstvo sme za slučaj, ko sodnija prejemno ceno določi, vkreniti, da se pri tem prejemniku na korist svota odbije, katera pa tretjino neobremenjene sodnijske določene cene domačije ne sme preseči.

§. 11. Zapustnik sme predpravice prejemnikove omejiti, preklicati ali pa v mejah pravice do postavnega dolžnega dela razširiti.

§. 12. Veljavnost posebnih naredeb o razdelitvi zapuščin tudi tedaj ni izključena, ako zapustnik izmed onih, ki so po pravu in redu postavnega dedinskega nasledstva za prevzetje poklicanih oseb prejemnika odloči v nasprotju z vrsto določeno po deželnem postavodajstvu.

§. 13. Pravice do postavnega dolžnega dela se pričujoče naredbe o razdelitvi zapuščin ne dotikajo.

Za omejenje postavnega dolžnega dela se pa ne smatra, ako

1. sodnija v smislu §. 9. vkrene naredbo zaradi plačilnih obrokov,

2. ako zapustnik vkrene, da

a) pravemu očetu prejemnikovemu do njegove smrti, pravi materi do polnoletnosti prejemnikove prepusti pravico, domačijo s pritiklino po smrti zapustnikovi v lastno uživanje in oskrbovanje prevzeti z dolžnostjo, prejemnika in njegove sode-

diče, te namreč do izplačanja deležev izrediti in v slučaju potrebe na domačiji preskrbeti;

b) zapad deleža do polnoletnosti sodedičev odloži pa z dolžnostjo prejemnikovo, da jih do onega časa primerno odgoji in ako sila izdržuje.

Politične stvari.

Mestni odbor ljubljanski.

Dne 18. t. m. dal je zopet ljubljanski mestni odbor povod, da se v javnosti mnogo piše in govori o njem in to zaradi sklepa, da se tržni red predloži c. kr. deželni vladi še enkrat v potrjenje le v slovenskem jeziku, in ko bi vlada ne hotela rešiti samo v slovenščini predloženega tržnega reda, imajo se storiti vsi postavni koraki za varovanje pravic mestnega zbora, kateri edini ima odločevati o uradnem jeziku mestnega magistrata.

Ta predlog sprejet je bil z 10 glasovi zoper šest, in glasovali so zoper gg.: Murnik, Križnar, Ravnihar, Žužek, dr. Mošè in J. Kušar.

Ne dopušča nam prostor ponatisniti obširnejega poročila o tej zadevi ali pa celó še na drobno popisati vso dotično obravnavo.

Kdo ima v tej pravdi prav, c. kr. deželna vlada, katera zahteva tudi nemški tekst „tržnega reda“, ali pa večina mestnega zbora, katera sklicevaje se na samoupravo, noče spolniti tega vladnega naročila, o tem izrekle bodo sodbo morebiti za to poklicane oblasti. — Toda tudi mi nočemo zamolčati svojega stališča v tem vprašanju, in to enako v pravnem, kakor v političnem oziru.

1. S pravnega stališča prizna poročilo samo, da ima c. kr. deželna vlada po §. 70. obrtnega reda pravico potrjenja tržnega reda, kateri je ustanoviti krajnim potrebam primerno.

Po teh neomejeno širokih besedah postave bilo bi težko dokazati, da bi c. k. vlada ne smela za pogoj potrjenja staviti razun notranjih rečnih prememb, katere bi bile po njenih mislih potrebne, tudi take temeljene pogoje, kateri zadevajo bistveno pomenljivo obliko, kakoršna je ravno jezik.

Nam se zdi, da ni krajnim potrebam ljubljanskega trga neprimerno, ako vlada zahteva tržni red tudi proglašen v nemščini, in da se v ta namen tudi v potrjenje predloži „tudi“ v nemščini.

Da je tako, to prizna poročilo odsekovo samo naravnost trdeč, da strogo izvršuje ravnopravnost gledé obeh jezikov in katero še celó ni nasprotno, ako bi se tržni red proglasil v laščini in hrvaščini, katero pa ob enem po vsi pravici toži, da je poprejšnja protinardna večina mestnega zbora, na pr. sprejela in prijavila klavnični regulativ od dne 27. avgusta 1881. leta samo v nemščini, ravno tako srečke ljubljanskega mesta posojila izdala v sami nemščini.

Enako opravičene bi bile, oziroma so pritožbe zoper dotično vlado, da je tako enostransko postopanje dopustila, v kolikor bi ji bilo po postavi mogoče one krivice zabraniti.

Ako pa gotovo vsak narodnjak prizna, da je bilo ono ravnanje krivično, tedaj pa nikar ne posnemajmo onega, kar tako živo in po pravici obsojamo.

V kolikor se gre pri tržnem redu za živinski trg, sme po §. 9. postave od 29. februarja 1880. leta, štef. 35 c. k. deželna vlada oziroma ministri notranjih zadev, trgovine in pa poljedelstva izdati tržni red „po zaslišanju dotične občine“.